

Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta

Právo na odměnu při opětném prodeji originálu uměleckého díla

Studentská vědecká a odborná činnost

Kategorie: magisterské studium

2013

VI. ročník SVOČ

Autor: Vojtěch Beran

Čestné prohlášení a souhlas s publikací práce

Prohlašuji, že jsem práci předkládanou do VI. ročníku Studentské vědecké a odborné činnosti (SVOČ) vypracoval samostatně za použití literatury a zdrojů v ní uvedených. Dále prohlašuji, že práce nebyla ani jako celek, ani z podstatné části dříve publikována, obhájena jako součást bakalářské, diplomové, rigorózní nebo jiné studentské kvalifikační práce a nebyla přihlášena do předchozích ročníků SVOČ či jiné soutěže.

Souhlasím s užitím této práce rozšiřováním, rozmnožováním a sdělováním veřejnosti v neomezeném rozsahu pro účely publikace a prezentace PF UK.

V Praze, dne 12.4.2013

.....
Vojtěch Beran

Právo na odměnu při opětném prodeji originálu uměleckého díla

Obsah:

1. Pojem a historická východiska práva na odměnu při opětném prodeji originálu uměleckého díla.....	4
1.1. Pojem práva na odměnu.....	4
1.2 Historická východiska práva na odměnu.....	4
1.3 Kritika konceptu droit de suite.....	6
1.4 Právní povaha práva na odměnu.....	6
2. Právo na odměnu v EU.....	7
2.1 Prameny právní úpravy.....	7
2.2 Právo na odměnu v ČR.....	8
2.3 Právo na odměnu ve státech EU, které disponují významným trhem s výtvarným uměním	16
3. Právo na odměnu dle mezinárodního práva.....	18
4. Závěr.....	19

Přílohy:

Příloha č. 1 – Ustanovení § 24 autorského zákona ČR

Příloha č. 2 – Směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2001/84/ES

1. Pojem a historická východiska práva na odměnu při opětném prodeji originálu uměleckého díla

1.1. Pojem práva na odměnu

Trh s díly výtvarného umění je významným a stále se rozrůstajícím prvkem hospodářského života. Zcela samozřejmou součástí trhu s výtvarným uměním je nepochybně právní regulace všech činností, které jsou na něm vyvíjeny, a to nejen z hlediska regulace postavení obchodníka a dalších subjektů obchodu, ale též úprava práv a povinností autora či dědice autora prodávaného díla.

Právo na odměnu při opětném prodeji originálu uměleckého díla (dále jen „právo na odměnu“) je zvláštním typem majetkového práva autorského, které vychází z myšlenky, že umělec, resp. jeho právní nástupce, mají nárok na odměnu za každý následný prodej originálu díla výtvarného umění. Podmínka originálu díla je podmínkou obligatorní, stejně jako zvláštní podmínka nutnosti účasti profesionálního obchodníka s uměním. Jde o tradiční, již celé století existující institut autorského práva, mající své zakotvení v právu EU, i v řadě dalších světových právních řádů. Vznik tohoto práva má řadu důvodů, a právo je realizováno různými způsoby. Další text pojednává o úpravě tohoto institutu v právu EU, zejména v České republice, a orientačně též ve státech EU, jejichž trh s výtvarným uměním je celoevropsky i globálně významný.

1.2 Historická východiska práva na odměnu

Důvodů, které stály u vzniku práva na odměnu je celá řada. Stejně jako v případě ostatních majetkových práv autorských, i zde je hlavním motivem na jedné straně ochrana díla a dobrého jména autora, a na druhé straně ekonomický prospěch.

Jednou z nosných myšlenek filozofie práva na odměnu je též přesvědčení, že teprve postupné a narůstající množství opětovných prodejů díla je ukazatelem úspěšnosti (nikoli ovšem skutečné umělecké hodnoty díla - zde by totiž nutně šlo o hledisko subjektivní či minimálně umělecko-teoreticky problematické) díla mezi lidmi. Tato úspěšnost tedy musí být oceněna, v zájmu autora či jeho dědiců, a to spravedlivě, v závislosti na její míře.

Veličinami této míry úspěšnosti jsou tedy dvě hlavní složky: počet (následných) změn vlastníků díla – resp. ve svém souhrnu poptávka po díle, a dále cena, za níž byly tyto prodeje realizovány. Právě z toho důvodu nejsou ve většině právních řádů do práva na odměnu zahrnuta díla, která byla na jiného převedena bezúplatně. (Relativizovat toto hledisko by ovšem bylo možné argumentem, že část prodejmů se může uskutečnit „pod cenou“ či „nad cenou“ – z tohoto důvodu jsou ale, jakožto předpoklad a podmínka vzniku práva na odměnu, stanoveny hranice minimálních prodejních cen.)

S výše uvedeným koresponduje další důvod: takto definovaná úspěšnost díla je, pravděpodobně ve většině případů, tímto způsobem objevena až po smrti autora, neboť až časový odstup vždy ukáže, jaké dílo je průlomové, jaké je nadčasové, jaké má význam a jaké má hodnotu. Na základě těchto kritérií pak většina investorů řídí své chování na trhu s uměním.

Je tedy odůvodnitelné, aby toto právo existovalo, a je pravděpodobné, že by téměř celý svůj smysl postrádalo, pokud by nebylo převoditelné na dědice autora. Doba ochrany autorských práv, stanovená aktuální právní úpravou, tedy 70 let od autorovy smrti se jeví jako adekvátní a postačující k tomu, aby během ní byly autorem díla, resp. jeho právními nástupci vytěženy užítky z úspěchu umělce, který po sobě dílo zanechal.

Z těchto skutečností se vycházelo ve Francii koncem 19. století, když se objevilo právo na odměnu (francouzsky „droit de suite“), v novodobé historii poprvé. Jeden sběratel tehdy v roce 1865 koupil od malíře Jeana Françoise Milleta obraz „L'Angélu“ za 1000 franků, aby jej o několik málo let později, po smrti umělce, prodal za 553 000 franků, zatímco vdova po malíři žila v bídě.¹ Je zde tedy patrný i sociální rozměr tohoto právního institutu, a možná není náhodou, že vznikl právě v rovnostářsky smýšlející Francii.

Směrnice Evropské unie, popsaná detailně v dalších odstavcích, k tomu dodává, že jedním ze základních cílů práva na odměnu je „zajistit autorům výtvarných děl a plastik podíl na hospodářském úspěchu originálu jejich uměleckých děl“². Toto odůvodnění zdá se být stručným, ale výstižným.

Jako další argument zastánců práva na odměnu zazněl též fakt, že zatímco hudebníci či výkonní umělci mají ze zákona právo na odměnu za jakoukoli další reprodukci svého díla či

¹ STOKES, S., *Art and Copyright*, 2nd edition, Oxford, Hart publishing, 2012, s. 98

² Recitál (3) evropské směrnice č. 2001/84/ES

přednesu, případně právo na odměnu za prodané nosiče se záznamem jejich děl, u autorů výtvarného umění podobná kompenzace chybí.³ (Byť mají samozřejmě nárok na zvláštní odměny v souvislosti s užitím děl.)

Po zdomácnění práva ve Francii (provedení ve francouzském autorském zákoně v roce 1920) se institut práva na odměnu šířil do dalších evropských států. V Československé republice byl zakotven poprvé v roce 1926 v autorském zákoně č. 218/1926.

1.3 Kritika konceptu *droit de suite*

Institut práva na odměnu má samozřejmě i své kritiky. Často argumentují tím, že ekonomický význam institutu je nevelký, a že právo na odměnu může naopak být prvkem, který je schopný ohrozit volný a aktivní pohyb zboží na trhu s uměním. Velká Británie, která ještě donedávna právo na odměnu neznala, a která disponuje největším trhem s výtvarným uměním v EU, se ukázala jako nejvýraznější kritik plánované evropské jednotné úpravy⁴. V tomto státě byly před zavedením tohoto institutu velké obavy, že po jeho zavedení by se trh s uměním mohl přesouvat z Británie do států, kde právo na odměnu zavedeno není – zejména do Spojených států amerických. (Jediným státem v rámci USA, kde je právo na odměnu uplatňováno, je Kalifornie.⁵)

Možná jako nejsilnější argument odpůrců práva na odměnu vystupuje fakt, že autor díla by nepochybně měl být tím, kdo rozhodne o těžení nebo netěžení užitků ze svého díla po své smrti. Práva na odměnu se ale autorův dědic nemůže vzdát. Jde tedy o jakési omezení zůstavitelovy vůle, které ale existuje ve více institutech v rámci autorského práva.

1.4 Právní povaha práva na odměnu

Právo na odměnu patří mezi autorská práva majetková, a to se všemi charakteristikami, které k nim patří, ač se někdy hovoří i o smíšené povaze s prvky osobnostními.⁶ Jde na jedné straně o právo absolutní majetkové, působící erga omnes, nepodléhající promlčení, a nepostižitelné

³ TRITTON, G., *Intellectual Property in Europe, 2nd edition*, London, Sweet and Maxwell, 2002, s. 373

⁴ STOKES, S., *Art and Copyright, 2nd edition*, Oxford, Hart publishing, 2012, s. 107

⁵ WALTER, M., LEWINSKI, S., *European Copyright Law. A Commentary. 1st edition*, Oxford, Oxford University Press, 2010, s. 840

⁶ např. STOKES, S., *Art and Copyright, 2nd edition*, Oxford, Hart publishing, 2012, s. 97

soudním výkonem či exekucí. Na druhé straně se práva na odměnu nelze vzdát, ani jej převést na jinou osobu *inter vivos*, což jsou typické znaky osobnostních práv. Lze tedy shrnout, že jde sice o autorské právo majetkové („jiné právo majetkové“ – jak jej chápe též systematika českého autorského zákona), nicméně s některými charakteristikami práv osobnostních.

2. Právo na odměnu v EU

2.1 Prameny právní úpravy

Ačkoli většina evropských států následovala příklad Francie, a institut práva na odměnu si brzy osvojila, byly zde i výjimky: čtyři státy, konkrétně Rakousko, Irsko, Nizozemí a Spojené království tento institut neznaly, a to až do okamžiku realizace jednotné evropské úpravy.⁷

Od 80. a 90. let se začíná hovořit o jednotné právní úpravě na komunitární úrovni. Pro srovnání progrese v této oblasti v kontextu Evropských společenství na jedné straně a na globální úrovni na straně druhé, nutno říci, že v rámci mezinárodní revidované Bernské úmluvy (RBÚ) je právo na odměnu zmíněno již v roce 1948, ovšem ve skutečně nejobecnější možné úpravě. Cíle ES byly v tomto ohledu ambicióznější, a evropský vývoj směřoval ke sjednocení úpravy na podstatně vyšší úrovni. Pochopitelně k tomu pomohly, ve srovnání s globální úrovní, též příznivější demografické a politické podmínky sjednocujícího se evropského prostoru.

Systematicky byla problematika jednotné úpravy práva na odměnu na půdě Evropských společenství diskutována od poloviny 90. let. První konkrétní krok v procesu unifikace fungování institutu v soukromém právu EU byl realizován předložením návrhu směrnice Evropskou komisí pod vedením Jacquese Santera v březnu roku 1996⁸. Ačkoli byl Komisí předpokládán rychlý průběh přijímání, byla směrnice přijata, po obsáhlých diskusích a hledání kompromisů, až po téměř pěti letech – stalo se tak v září roku 2001. Publikována byla

⁷ WALTER, M., LEWINSKI, S., *European Copyright Law. A Commentary. 1st edition*, Oxford, Oxford University Press, 2010, s. 834

⁸ Zpráva Komise č. COM 96-97 - dostupné z WWW:

[http://www.europarl.europa.eu/oeil/popups/ficheprocedure.do?lang=en&reference=1996/0085\(COD\)](http://www.europarl.europa.eu/oeil/popups/ficheprocedure.do?lang=en&reference=1996/0085(COD)), navštíveno dne 20.3.2013

(v tehdejší Úředním věstníku Evropských společenství) pod číslem 2001/84/ES (v dalším textu je tato směrnice označována jen jako „Směrnice“).⁹

Argumenty komise pro nutnost přijetí Směrnice jsou uvedeny v preambuli směrnice (v jednotlivých recitálech). Důraz je kladen především na nutnost nahradit úpravu práva na odměnu dle revidované Bernské úmluvy, která je založena na zásadě reciprocity, neslučitelné s principy práva EU.¹⁰ (Problém reciprocity dle RBÚ je dále rozebrán v kapitole „3. - Právo na odměnu dle mezinárodního práva“.) Další body recitálu zdůrazňují, že nejednotná úprava je jednou z překážek volného trhu, a je tedy nutno harmonizací tuto překážku odstranit. Je zde zmíněna i snaha, aby autorům výtvarných děl byl přiznán obdobný rozsah práv, jaký mají tvůrci děl hudebních a jiných uměleckých (jejich pozice byla dle Komise ve většině států silnější). Konečně, dle Komise je vhodné, aby doba trvání práva na odměnu byla sjednocena s dobou trvání ostatních majetkových práv dle směrnice Rady 93/98/EHS, a to na 70 let. (Každý členský stát, pokud právo na odměnu uznával, měl odlišnou úpravu trvání tohoto práva.)

Ve směrnici stanovená lhůta pro implementaci (1.1.2006) byla ve většině států dodržena. V menší skupině států byla požadovaná úprava provedena jen s malým zpožděním. V průběhu roku 2006 ale již byla úprava sjednocena ve všech 25 státech tehdejší EU. Po legislativně-technické stránce byla směrnice provedena povětšinou v autorských zákonech jednotlivých členských států, případně v obdobně pojmenovaných zákonících (ve Francii např. zákonem Code de la propriété intellectuelle – tedy Zákon o duševním vlastnictví).

2.2 Právo na odměnu v ČR

Vznik práva na odměnu

Vzhledem k tomu, že právo na odměnu je, jak již bylo řečeno výše, absolutním právem majetkovým, není třeba, aby v rámci něj vyvíjel oprávněný subjekt jakoukoli činnost – právo

⁹ K průběhu přijímání směrnice, stejně jako k procesu její implementace v členských státech detailně: FALADOVÁ, A., *Právo na odměnu při opětném prodeji originálu uměleckého díla*, Praha, 2011. Rigorózní práce. Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, Ústav práva autorského, práv průmyslových a práva soutěžního.

¹⁰ Tento postoj zaujal Evropský soudní dvůr již v roce 1993 v rozsudku Phil Collins v. Imtrat

je zde i bez jakékoli aktivity. Oprávněný subjekt požívá práva na ochranu i tehdy, pokud není registrován u kolektivního správce. V tomto smyslu vzniká právo již ze zákona.

Z absolutního majetkového práva (působícího erga omnes) se stává relativní majetkové právo (působící vůči konkrétnímu subjektu, tedy „povinnému subjektu“) v okamžiku tzv. následného prodeje díla. Teprve od tohoto okamžiku lze hovořit o pohledávce z absolutního práva, nebo o „právu na odměnu v souvislosti s prodejem (konkrétního) díla“.

Pod následným *prodejem* je zde třeba rozumět *prodej* uskutečněný po prvotním zcizení díla, nicméně pojem prodeje je třeba zde chápat širěji. Podmínka (následného) prodeje je totiž splněna také tehdy, dojde-li k převedení vlastnictví v důsledku např. koupi najaté věci, nebo též dojde-li k převodu vlastnictví ze smlouvy inominátní, k nabytí věci vydražením nebo k nabytí při realizaci výkonu rozhodnutí prodejem věci.¹¹ Nicméně, všechny tyto způsoby mají společného jmenovatele: je třeba, aby měly povahu prodeje, tj. aby protiplněním byla peněžní částka. Pokud se má právo na odměnu řídit právním řádem České republiky, je dále třeba, aby se tento „následný prodej“ realizoval na území ČR

Další podmínkou je, jak stanoví již název §24 autorského zákona (v textu dále též AZ), že musí jít o prodej *opětný*, následný. Zde již, dle samotné dikce ustanovení odst. 1 §24 AZ platí, že v tomto smyslu *první prodej* nemusí být pouze prodejem, ale může jít o téměř jakékoli *převedení* do vlastnictví jiné osoby (od autora). Nicméně, toto ustanovení je zřejmě v souladu se Směrnicí, která ve svém čl. 1 hovoří též jen o „opětném prodeji“. ¹² Od převodu je ale naopak třeba odlišit přechod, nastávající v důsledku dědění. Dle stanoviska kolektivního správce GESTOR, a dle ustálené praxe, právo na odměnu nevzniká, pokud první změna vlastníka uměleckého díla nastala přechodem v důsledku dědění.¹³

Podmínkou vzniku práva na odměnu dále je, aby dílo bylo v rámci následného prodeje prodáno za částku dosahující minimálně 1500 EUR. Tato částka se může v jednotlivých státech EU lišit, jak je o tom pojednáno v dalším výkladu. Kupní cenou je, pro účely vzniku práva na odměnu a stanovení její výše, cena bez DPH, za níž bylo dílo prodáno. V případě, že bylo umělecké dílo prodáno v aukci výtvarného umění, není zde jednoznačná shoda, zda je

¹¹ TELEČ, I., TŮMA, P., *Autorský zákon. Komentář. 1. vydání.* Praha, C.H.Beck, 2007, s. 284

¹² Pokud tedy lze pod pojem „prvotního prodeje“ chápat tak široce jak to činí AZ, lze z toho usuzovat, že charakter prvního „prodeje“ resp. jiného převedení vlastnického práva, jakožto podmínka vzniku Práva na odměnu se tak může v jednotlivých státech Unie značně lišit.

¹³ Stanovisko kolektivního správce GESTOR, dostupné z WWW: <http://www.gestor.cz/cs/stanovisko-k-odvodu-autorskych-odmen-z-umeleckych-del-danych-do-prodeje-dedici-autora-1/stanovisko-k-odvodu-autorskych-odmen-z-umeleckych-del-danych-do-prodeje-dedici-autora-2/>, navštíveno dne 10.3.2013

třeba za kupní cenu považovat cenu včetně aukční přírážky či nikoli. Ačkoli z jazykového výkladu pojmu „kupní cena“ by patrně bylo možno dovozovat, že jde o „cenu, za níž bylo dílo koupeno“, tedy cenu včetně přírážky, judikatura ukazuje, že odpověď není zdaleka jednoznačná.¹⁴ Směrnice rovněž tuto otázku neřeší, nezbývá tedy než počkat na judikaturu Soudního dvoru EU, která by měla spornou otázku vyjasnit.

Zákon stanoví ještě jednu výjimku, kdy právo na odměnu nevzniká: a to tehdy, prodá-li dílo osoba, která jej získala¹⁵ přímo od autora méně než tři roky před opětovným prodejem, a při tomto opětovném prodeji je dílo prodáno za částku nepřesahující 10 000 Kč.

Pokud se má právo na odměnu řídit právním řádem České republiky, je třeba, aby se „následný prodej“ realizoval na území ČR. Prodeje se též musí, na straně kupujícího, prodávajícího či zprostředkovatele, účastnit obchodník s uměleckými díly, jak je definován níže.

Osoba oprávněná

Primárním oprávněným subjektem je již z podstaty práva na odměnu autor díla.

K otázce státní příslušnosti stanoví autorský zákon v § 107, že oprávněným subjektem je autor, který je státním občanem ČR. (Náročnou by se zde jevila otázka, zda příslušnost k ČR je nutná po celou dobu autorova života, či v době vytvoření díla.)

Kromě autora – občana ČR je ale oprávněnou osobou i autor – občan EU, a to v souladu s § 107 AZ, i v souladu s účelem a smyslem Směrnice, a dále autor-občan třetího státu, pokud je dána podmínka vzájemnosti, tedy reciprocity (v tomtéž smyslu, jak ji zakotvuje revidovaná Bernská úmluva).

Směrnice dále stanoví, že pravidla jí založená mohou platit i pro autory - příslušníky třetích zemí, kteří mají na území daného členského státu „obvyklé místo pobytu“ (podobné terminologické pojetí přijalo i české právo, neboť AZ stanoví, že úprava se vztahuje i na

¹⁴ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. června 2010 č. j. 30 Cdo 5287/2008, podle něhož je třeba odpověď hledat též „ve světle dražebního zákona“, na jehož základě je nutné konstatovat, že „odměna dražebníka není součástí prodejní ceny, z níž se určuje odměna autora uměleckého díla.

¹⁵ i výraz „získal“, jak je uveden v ustanovení odst. 4 § 24 AZ, je třeba chápat pouze ve smyslu převodu, nikoli převodu (stanovisko kolektivního správce GESTOR, dostupné z WWW: <http://www.gestor.cz/cs/stanovisko-k-odvodu-autorskych-odmen-z-umeleckych-del-danych-do-prodeje-dedici-autora-1/stanovisko-k-odvodu-autorskych-odmen-z-umeleckych-del-danych-do-prodeje-dedici-autora-2/>, navštíveno dne 10.3.2013)

autory - neobčany ČR, kteří mají v ČR „bydliště“¹⁶. Jim jsou na roveň postaveni i neobčané EU, kteří mají v EU bydliště¹⁷). Kde bylo dílo vytvořeno, nehraje zde roli.

Vzhledem k tomu, že právo na odměnu je, stejně jako ostatní majetková práva, předmětem dědictví, dle §26 AZ jsou (sekundárními) oprávněnými osobami též dědici autora. Podobnou úpravu nalézáme ve Směrnici, která v čl. 6 stanoví, že „autorská odměna náleží autorovi díla a po jeho smrti nabyvatelům práv“. Nabyvatelem práv je ten, o němž to stanoví předpisy (prozatím v EU neharmonizovaného) dědického práva¹⁸. Není zde tedy již, jako tomu bylo u definice autora, třeba znát státní příslušnost tohoto dědice.

Ať už úprava dědického práva v členských státech jakákoli, důležité je, že dle čl. 8 Směrnice musí právo na odměnu trvat ještě 70 let od okamžiku smrti autora.

Je-li dědiců více, připadá podle českého práva odměna všem, ve výši nabytého dědického podílu, dle obecných ustanovení Občanského zákoníku o spoluvlastnických podílech.

Osoba povinná

Podstatou Práva na odměnu je idea, dle níž odměnu poskytuje autorovi ta osoba, která z následných prodejů děl ekonomicky těží. Takovými osobami jsou zpravidla jak prodávající, tak i zprostředkovatel daného obchodu.

Dle Směrnice, osobou povinnou platit odměnu (tedy osobou odpovědnou za zaplacení odměny), je prodávající. Členské státy ale mohou stanovit, že osobou odpovědnou může být obchodník s uměleckými díly, anebo že se tento obchodník na odpovědnosti bude podílet. Velikost ani poměrná část takového možného podílu není uvedena. V tomto směru byla tedy dána členským státům jistá volnost.

Autorský zákon ČR této možnosti volby využil, a stanovil, že povinnost k platbě má obchodník a prodávající společně a nerozdílně. Jde o případ pasivní (dlužnické) solidarity ve smyslu Občanského zákoníku, na níž se vztahují ustanovení odst. 1 § 511 OZ.¹⁹ Osoba

¹⁶ Pod tímto pojmem se zde rozumí v případě práva ČR trvalé bydliště (TELEC, I., TŮMA, P., *Autorský zákon. Komentář. 1. Vydání*. Praha, C. H. Beck, 2007, s. 874)

¹⁷ Oporou je zde Smlouva o fungování Evropské unie, čl. 18 (TELEC, I., TŮMA, P., *Autorský zákon. Komentář. 1. Vydání*. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 874)

¹⁸ Jak je řečeno v recitálu Směrnice, nebylo prozatím vhodné, aby bylo za účelem jednotného vymezení dědiců práva na odměnu zasahováno do státních úprav dědického práva.

¹⁹ TELEC, I. TŮMA, P.: *Autorský zákon. Komentář. 1. vydání*, Praha, C. H. Beck, 2007, s. 287

oprávněná může tedy plnění požadovat po kterékoli z povinných. Nastane-li situace, kdy obchodník s uměním je osobou na straně prodávající, osoba dlužníka splývá v jednu.

K povinnosti obchodníka se může nabízet nejedna otázka: Že je k platbě povinen obchodník, nacházející se v postavení prodávajícího či zprostředkovatele, je zřejmě zcela namístě. Snad poněkud obtížněji pochopitelnou se ale může jevit otázka, proč je k platbě odměny povinen Obchodník, nacházející se v postavení kupujícího. Předpokládá se zde ale, že takovýto obchodník dílo později opět prodá, a učiní na obchodě zisk. Proto lze tento koncept považovat za zcela odůvodnitelný.

Profesionální zástupce trhu s uměleckými díly

Podmínka účasti profesionálního obchodníka s uměním, jakožto podmínka vzniku práva na odměnu, je v podstatě jednou z nosných myšlenek tohoto institutu, protože obchodník s uměním je zpravidla tím subjektem, který má na uzavřeném obchodě s uměleckými díly největší ekonomický prospěch – ať již pojímá jejich nákup jako investici, nebo zprostředkovává prodej jiným, a sám na obchodu získá určité procento z prodeje.

Z tohoto důvodu je právo na odměnu omezeno jen na případy, kdy se prodeje účastní tento zástupce trhu s uměním, a zásadně se netýká případů, kdy provádějí obchod soukromé osoby. Podmínku nutnosti účasti obchodníka s uměním, jakožto podmínku vzniku práva na odměnu, stanoví směrnice²⁰ a nelze ji obejít v žádném členském státě Unie.

Podmínka je splněna, pokud se obchodník s uměním účastní na uzavřeném obchodě, ať již na straně prodávající, zprostředkující či kupující.

Vymezení pojmu „obchodník s uměním“ ve smyslu autorského zákona (dle AZ doslova „provozovatel galerie, dražebník nebo jiná osoba, která soustavně obchoduje s uměleckými díly“, resp. dle Směrnice „profesionální zástupce trhu s uměleckými díly, například aukční síň, umělecká galerie a obecně jakýkoli obchodník s uměleckými díly“) se ukazuje být jednou z nejsložitějších otázek v rámci tohoto institutu, zvláště ve stále méně přehledném komerčním prostředí internetových obchodů. Ačkoli již byla komentáři, naukou i judikaturou stanovena základní pravidla pro určení, který subjekt je a který není touto osobou, hranice je stále velmi nejasná.

²⁰ článek 1 směrnice č. 2001/84/ES

Shoda panuje v tom, že základním atributem takového obchodníka musí být fakt, že činnost v oblasti obchodování s uměleckými díly vyvíjí za účelem dosažení zisku - jakožto podnikatel. Méně již je shody na otázce, do jaké míry musí být tato činnost soustavná, intenzivní. Zdá se, že trend je takový, že do kategorie obchodníka je třeba řadit všechny takové subjekty, které účast na obchodu či jeho zprostředkování realizují vůbec.²¹ Hledisko intenzity, tedy otázky, zda je taková aktivita v rámci podnikatelské činnosti obchodníka okrajovou nebo dominantní, ustupuje do pozadí. Proto je dle ustálené judikatury třeba sem zařazovat i internetové obchody, které nabízejí kromě umění též široký sortiment ostatního zboží (kupř. internetové nákupní galerie eBay, AUKRO a podobně).

Obchodníkem s uměním naopak není, a to na unijní úrovni, muzeum, které „nemá výtěžnou povahu a je přístupné veřejnosti“.²² V českém právním řádu není tento pojem konkretizován. Je však nepochybné, že kupř. neziskové muzeum nepatří pod zákonnou definici obchodníka, protože takové muzeum sbírá zpravidla umělecká díla ve smyslu zákona o státní památkové péči „za účelem jejich trvalého uchování či evidence, a nikoli za účelem obchodování s nimi“.

Dílo

Dílem je ve smyslu práva na odměnu originální (tedy původní, autorem osobně vytvořený), či rozmnožený (autorem výslovně prohlášený za pravý) předmět, pomocí něž je autorova umělecká myšlenka vyjádřena. Autorský zákon nabízí demonstrativní výčet, dle něhož je dílem zvláště „obraz, kresba, malba, koláž, socha, rytina, litografie či jiná grafika, fotografie, tapiserie, keramika, sklo a autorský šperk“²³. Výčet je téměř doslova shodný s článkem 2 Směrnice, z něhož vychází. Na rozdíl od úpravy v AZ najdeme ve Směrnici podrobněji upravené požadavky na kopii, kterou lze postavit na roveň originálu.

Požadavek osobního zhotovení samotným umělcem jakožto atribut originálu díla se jeví problematickým. Za prvé, existují – a to zvláště v moderním umění – příklady uměleckých

²¹ Takto se vyjádřil Městský soud v Brně ve svém rozsudku sp. zn 23 C 95/2005 na základě žaloby občanského sdružení GESTOR. Po poučení ze strany soudu uzavřel provozovatel aukčního webu AUKRO smlouvu, podle které podává pravidelná hlášení a odvádí autorské odměny. Dle sdělení zástupce občanského sdružení GESTOR, s ostatními provozovateli internetových obchodů (které se okrajově věnují též obchodu s uměním) nebyly nikdy žádné spory či pochybnosti a tito provozovatelé odměny řádně odvádějí. Tato problematika prozatím nebyla zpracována do oficiálních stanovisek GESTORU, zveřejňovaných na webu. Výkonný ředitel GESTORu JUDr. Antonín Janák ale potvrzuje, že se takové stanovisko v souvislosti s narůstáním počtu internetových obchodů v brzké době objeví

²² Recitál (18) směrnice č. 2001/84/ES

²³ AZ, § 24, odst. 3

děl, kdy podstatou díla je kupříkladu několik jednotlivých, poskládaných předmětů, které autor za dílo víceméně „prohlásí“ – je pak tedy problematické říci, že dílo bylo autorem zhotoveno. Druhý a závažnější problém může nastat, pokud dílo bylo navrženo autorem (tedy idea díla je nepochybně originálním duševním vlastnictvím autora), ale provedeno osobou odlišnou, případně několika osobami pracujícími v týmu. I tento postup je např. v moderních výtvarných studiích běžný. Není rovněž vyloučeno vytvoření nástrojem výpočetní techniky, což je fenomén poměrně mladého trendu tzv. multimediální tvorby.²⁴ Tendence právního názoru je v tomto ohledu zřejmě taková, že postačí, pokud je autorovým vlastním výtvorem myšlenka díla, a pokud je dílo vytvořeno pod autorovým vedením a dozorem – tedy nikoli nutně „vlastnoručně“.²⁵

Je zřejmé, že i tyto otázky musí s určitostí zodpovědět judikatura státních soudů, případně Soudního dvora EU.

Výše odměny

Základem pro výpočet autorské odměny je kupní cena díla, a to bez daně z přidané hodnoty. Výše odměny je pak vyjádřena procentuálně v závislosti na kupní ceně uměleckého díla, a to dle následujícího schématu, stanoveného v příloze k autorskému zákonu:

„odměna 4 % z části kupní ceny do 50 000 EUR,

odměna 3 % z části kupní ceny nad 50 000 EUR do 200 000 EUR,

odměna 1 % z části kupní ceny nad 200 000 EUR do 350 000 EUR,

odměna 0,5 % z části kupní ceny nad 350 000 EUR do 500 000 EUR, a

odměna 0,25 % z části kupní ceny nad 500 000 EUR“

Celková výše odměny pro autora je však na horní hranici limitována, a nesmí přesáhnout 12 500 EUR. Úprava způsobu výpočtu sazeb a stanovení jejich výší je založena směrnicí, a má kogentní povahu. Je tedy jednotná ve všech státech Unie. Lze se odchýlit jen v případě

²⁴ ERDOZAIN, J. C., *Derechos de autor y propiedad intelectual en Internet*, Madrid, Tecnos, 2002, s. 45 a n., TRITTON, G., *Intellectual property in Europe*, London, 2002, s. 375

²⁵ WALTER, M., LEWINSKI, S., *European Copyright Law. A commentary. 1st edition*, Oxford, Oxford University Press, 2010, s. 858 a n.

jediné malé výjimky: pouze pokud je prodejní cena díla nižší než 50 000 EUR, tehdy je možno stanovit odměnu ve výši 5 %.

Zástupce oprávněné osoby

Směrnice vymezuje, že jednotlivé státy mohou stanovit povinnou či dobrovolnou kolektivní správu autorských odměn.²⁶ Je zřejmé, že směrnice v tomto ohledu ovlivnila rozhodnutí několika států EU, např. Slovenska či Rumunska, které dříve kolektivní správu práva na odměnu neznaly a na základě těchto ustanovení vznikly v těchto státech organizace zabývající se kolektivní správou tohoto práva.

V ČR má však kolektivní správa práva na odměnu tradici již od roku 1998²⁷, a právo na odměnu je zde již 15 let právem povinně kolektivně spravovaným. Tato úprava je plně v souladu s požadavky EU a ve vnitrostátním právním řádu má oporu v ustanovení § 96 odst. 1 písm. a) bod 5 AZ. Znamená to, že oprávněná osoba může právo na odměnu vykonávat pouze prostřednictvím tzv. kolektivního správce. Tým způsob výkonu práva je také jediným možným při řešení sporů z práva na odměnu – tj. při sporech o náhradu škody nebo o vydání bezdůvodného obohacení z neoprávněného výkonu práva na odměnu. Lze tedy říci, že kolektivní správce zde řeší všechny otázky související s právem na odměnu, a to v zastoupení.

Kolektivním správcem je obecně osoba, která získala oprávnění k výkonu kolektivní správy blíže vymezeného práva. Proces udělení oprávnění ke kolektivní správě je vymezen v autorském zákoně, a obsahuje jistá specifika: někdy bývá terčem kritiky např. skutečnost, že kolektivní správu může vykonávat pouze jedna organizace – a jde tedy o jistý druh monopolu.

V ČR bylo aktuální oprávnění k výkonu kolektivní správy práva dle §24 AZ uděleno Ministerstvem kultury v roce 2002 ve prospěch občanského sdružení „Gestor – ochranný svaz autorský“. Stalo se tak formou rozhodnutí MK ČR s právní mocí ke dni 28. května 2002.²⁸

Kolektivní správce GESTOR zastupuje ze zákona všechny autory, kterým vzniklo právo na odměnu ve smyslu §24 AZ, tj. autory, kteří mají nárok na zaplacení autorské odměny za opětovný prodej jejich díla, a jejich dědice. Jde o zákonné zastoupení – není k němu třeba

²⁶ Poradní orgán EU, Hospodářský a sociální výbor, navrhoval povinnost kolektivní správy v celé Unii (sdělení EHSV č. 2.3.4 /1 /2001)

²⁷ Rozhodnutí o udělení oprávnění kolektivnímu správcí GESTOR z roku 1998 – dostupné z WWW:

http://www.gestor.cz/files/zakony/rozhodnuti_1998.jpg, navštíveno dne 2.4.2013

²⁸ Dostupné z WWW: http://www.gestor.cz/files/zakony/rozhodnuti_2002_01.jpg, navštíveno dne 2.4.2013

žádné smlouvy ani registrace. GESTOR je povinen se ze zákona starat o kontrolu výběru autorských odměn a od obchodníků s uměním jí ve stanovené výši vybírat. Nicméně, autoři se za účelem zvýšení efektivity procesu vyplácení autorských odměn u GESTORu mohou evidovat, to prostřednictvím tzv. „přihlášky k evidenci“, která je u kolektivního správce k dispozici.

Právě z důvodu, že kolektivní správce GESTOR je povinen ze zákona vykonávat kolektivní správu ve vztahu k autorům bez ohledu na to, zda jsou přihlášení k registraci či nikoli, provádí kolektivní správce GESTOR též pátrání i po těch umělcích (či jejich dědicích), u kterých právo na odměnu přichází v úvahu (pokud byl uskutečněn prodej jejich konkrétního díla za splnění všech zákonných náležitostí, takže právo na odměnu vzniklo), ale evidováni nejsou. Přímo ze zákona potom zastupuje i je.

Pro zjednodušení systému výběru autorských odměn uzavírá kolektivní správce GESTOR přímo s obchodníky s uměním dvoustranné smlouvy, které konkretizují postup obchodníků vůči GESTORu při podávání informací o zrealizovaných prodejkách, koupích či zprostředkování prodejkách uměleckých děl, a upravují detailněji podmínky splatnosti těchto odměn kolektivnímu správci. Až dalším krokem je pak vyplacení odměn oprávněným autorům či jejich dědicům, prováděné na základě vyúčtování zpravidla 1x ročně.

Na základě recipročních smluv se zahraničními kolektivními správci pak provádí GESTOR i správu práva na odměnu, které vzniklo v jiném státě než v ČR, pokud mezinárodní smlouva takovýto výkon práva umožňuje. Vzhledem k povaze ustanovení revidované Bernské úmluvy, vztahujících se k právu na odměnu, o něž by se museli kolektivní správci opřít, není řada těchto států příliš široká. Pokud jde o evropské státy mimo EU, je taková smlouva uzavřena s kolektivním správcem práva na odměnu v Norsku a v Ruské federaci, z mimoevropských států jde zatím pouze o Mexiko a Uruguay.²⁹

2.3 Právo na odměnu ve státech EU, které disponují významným trhem s výtvarným uměním

²⁹ seznam recipročních smluv je dostupný z WWW: <http://www.gestor.cz/cs/reciprocni-smlouvy-a-odkazy/>, navštíveno dne 4.4.2013

V této části jsou stručně zmíněny odlišnosti v rámci práva na odměnu, jak jsou zakotveny v právních řádech vybraných států Evropské unie. Vybrány jsou státy, které disponují největším trhem s výtvarným uměním.³⁰

Velká Británie

Velká Británie, v níž institut práva na odměnu až do roku 2006 neexistoval, byla jedním z členských států EU, které se zavedení práva na odměnu nejvíce obávaly. Důvodem byl strach z oslabení liberálního britského trhu s uměním, který je tradičně jedním z největších na světě, a obavy z přesunu obchodníků s uměním do jiných států.

S účinností od února 2006 byla ale unijní úprava implementována i v Británii, a to aktem č. 2006/346, známým pod názvem The Artist's Resale Right Regulations, který reguluje nový právní institut.

Osobou povinnou k placení odměny jsou dle britské úpravy prodávající i obchodník společně a nerozdílně.

Spodní hranice kupní ceny byla stanovena relativně nízko, a to na 1000 EUR. Výkon práva na odměnu je v Británii spravován povinně kolektivně, a to organizací DACS (Design and Artists Copyright Society), která patří k největším kolektivním správcům. Dle statistik, v roce 2011 zastupovala tato organizace 80 000 umělců či dědiců autorských práv, a na odměnách za opětný prodej vyplatila přes 8,2 milionu britských liber.³¹

Francie

Ve Francii je právo upraveno v článku L 122-8 Zákona o duševním vlastnictví č. 92-597/1992 (Code de la propriété intellectuelle). Směrnice č. 2001/84/ES byla implementována novelizací tohoto článku zákonem č. 2006-961 s účinností od srpna 2006.

Ve Francii je osobou povinnou k placení autorské odměny pouze obchodník s uměním, a to jedině pokud se nachází v roli prodejce. Spodní hranice prodejní ceny byla stanovena na 750 EUR, a právo je vykonáváno kolektivně prostřednictvím sdružení ADAGP - Société des

³⁰ dle statistických dat globálního serveru o trhu s uměním Artmarket.com

³¹ informace dostupná z WWW: <http://www.dacs.org.uk/about-us/what-is-dacs> , navštíveno dne 4.4.2013

auteurs dans les arts graphiques et plastiques. Tento kolektivní správce, který zároveň vykonává správu více práv náležejících autorům výtvarného umění, je patrně se 100 000 zastupovanými autory největším kolektivním správcem na světě.³²

Spolková republika Německo

V Německu institut práva na odměnu upravuje autorský zákon č. 1273 z roku 1965 ve svém §26, který byl do souladu s evropskou směrnicí uveden novelizací s účinností až k 16. listopadu 2006, tedy téměř s ročním zpožděním oproti stanovené implementační lhůtě.

Spodní hranice prodejní ceny, jakožto podmínka vzniku práva na odměnu, činí minimálně 400 EUR. Právo je pro autory i dědice spravováno kolektivním správcem, společností Verwertungsgesellschaft Bild-Kunst (VG Bild-Kunst), která má pro účely spolupráce se zahraničím uzavřeno řadu recipročních smluv o spolupráci.³³

3. Právo na odměnu dle mezinárodního práva

Na poli mezinárodního práva se zmiňuje o problematice Práva na odměnu pouze jediná mezinárodněprávní smlouva o právu autorském, a to Bernská úmluva o ochraně literárních a uměleckých děl ze dne 9. Zář 1886, ve znění pozdějších revizí (revidovaná Bernská úmluva). Jejími signatáři jsou prakticky všechny státy, které se později přidaly k projektu Světové organizace duševního vlastnictví.

Tato smlouva, po tzv. bruselské revizi (1948) ve svém článku 14ter stanoví, že „autor, resp. po jeho smrti jiné osoby oprávněné dle vnitrostátního zákonodárství, mají, pokud jde o originály uměleckých děl a o původní rukopisy spisovatelů a skladatelů, nezcizitelné právo na podíl z výtěžku prodeje díla následujících po prvním převodu vlastnictví uskutečněném autorem díla“.³⁴ Nicméně odstavec druhý téhož článku značně relativizuje toto ustanovení,

³² informace dostupná z WWW: http://www.adagp.fr/FR/static_index.php , navštíveno dne 4.4.2013

³³ informace dostupná z WWW: <http://www.bildkunst.de/vg-bild-kunst/schwestergesellschaften.html> , navštíveno dne 4.4.2013

³⁴ Předpis č. 133/1980 Sb. - Vyhláška ministra zahraničních věcí o Bernské úmluvě o ochraně literárních a uměleckých děl ze dne 9. září 1889, doplněné v Paříži dne 4. května 1896, revidované v Berlíně dne 13.

když dodává, že „ochranu podle předchozího odstavce lze požadovat ve státě Unie jen tehdy, jestliže ji připouští právní řád toho státu, k němuž autor přísluší, a v rozsahu, v jakém to dovoluje právní řád státu, kde se tato ochrana uplatňuje“.

Mezinárodní úprava založená revidovanou Bernskou úmluvou tak představuje zřejmě *ius conventionis* zvláštního druhu, značně oslabené zavedením materiální reciprocity. Jde o pravidlo, které připouští, že právo na odměnu mezi subjekty-příslušníky signatářských států RBÚ vzniká pouze za splnění dvou podmínek: Právo je přiznáno právním řádem původu autora, a právo je přiznáno státem, kde se ochrana uplatňuje.³⁵

Je zřejmé, že založená úprava zajišťuje jen minimální základ pro ochranu tohoto autorského práva ve státech, které smlouvu podepsaly, a neposkytuje potřebnou míru ochrany pro specifické případy práva na odměnu s mezinárodním prvkem. Pro efektivní a praktické využívání práva na odměnu v mezinárodním prostoru je tak nutné opřít své nároky o konkrétní dvoustranné autorskoprávní smlouvy uzavřené mezi jednotlivými státy mezinárodního společenství.

4. Závěr

I nadále zůstává ve 21. století právo na odměnu institutem, který má své odůvodnění, o čemž svědčí i vzrůstající počet států, které jej ve svých právních řádech zakotvují.

Vzhledem k povaze práva na odměnu za opětovný prodej originálu uměleckého díla, nebyl tento institut zasažen překotným vývojem v oblasti komunikačních technologií (internetu) tak výrazně, jak se tomu stalo v případě jiných institutů autorského práva. V tomto ohledu je poznamenán snad jen narůstajícím trendem prodeje uměleckých děl v internetových nákupních galeriích a internetových aukčních portálech, což s sebou nese otázky spojené zejména s definicí pojmu „zástupce na trhu s uměleckými díly“.

Je jisté, že svět obchodování s uměním je součástí globalizovaného světa, a proto je třeba, za účelem efektivního uplatňování práva na odměnu s mezinárodním prvkem, se do budoucna

listopadu 1908, doplněné v Bernu dne 20. března 1914 a revidované v Římě dne 2. června 1928, v Bruselu dne 26. června 1948, ve Stockholmu dne 14. července 1967 a v Paříži dne 24. července 1971

³⁵ KNAP, K., KUNZ, O., *Mezinárodní právo autorské*, Praha, Academia, 1981, s.253

zaměřit především na zjednodušení mezinárodněprávní úpravy a na uzavírání recipročních smluv o uznání práva na odměnu, stejně jako smluv mezi kolektivními správci jednotlivých států.

Příloha č. 1

Ustanovení § 24 autorského zákona ČR

§ 24

Právo na odměnu při opětném prodeji originálu díla uměleckého

(1) Je-li originál díla uměleckého, který jeho autor převedl do vlastnictví jiné osoby, dále prodáván za kupní cenu, která činí 1 500 EUR a více, a jestliže se takového prodeje jako prodávající, kupující nebo zprostředkovatel účastní provozovatel galerie, dražebník nebo jiná osoba, která soustavně obchoduje s uměleckými díly (dále jen "obchodník"), má autor v souvislosti s každým opětným (dalším) prodejem díla právo na odměnu stanovenou v příloze k tomuto zákonu.

(2) Osobou povinnou platit odměnu podle odstavce 1 příslušnému kolektivnímu správci jsou prodávající a obchodník společně a nerozdílně. Kolektivní správce je povinen umožnit povinným osobám nahlížet do rejstříku podle § 100 odst. 1 písm. e).

(3) Originálem díla uměleckého podle odstavce 1 se rozumí výtvarné dílo, zejména obraz, kresba, malba, koláž, socha, rytina, litografie či jiná grafika, fotografie, tapiserie, keramika, sklo a autorský šperk, a to za předpokladu, že jsou zhotoveny samotným umělcem nebo jde o rozmnoženiny, které se považují za originál uměleckého díla. Rozmnoženinami, které se považují za originál uměleckého díla, jsou takové rozmnoženiny, které byly zhotoveny v omezeném počtu samotným autorem nebo pod jeho vedením a jsou očíslovány, podepsány nebo umělcem jinak řádně prohlášeny za pravé. Právo na odměnu podle odstavce 1 se nevztahuje na díla architektonická vyjádřená stavbou, díla užitého umění, nespĺňují-li znaky originálu uměleckého díla, a rukopisy skladatelů a spisovatelů.

(4) Právo na odměnu podle odstavce 1 se nevztahuje na první opětný prodej, pokud prodávající získal originál uměleckého díla přímo od autora méně než tři roky před takovým opětným prodejem a kupní cena originálu díla při opětném prodeji nepřesahuje 10 000 EUR.

(5) Pro účely uplatnění práva podle odstavce 1 a výpočtu příslušné odměny se kupní cenou rozumí cena bez daně z přidané hodnoty.

(6) Autor a kolektivní správce mají právo na jakoukoli informaci od obchodníka, která je nezbytná pro zajištění platby odměny podle odstavce 1, a to po dobu tří let od uskutečnění prodeje. Obchodník, který se podle odstavce 1 účastní prodeje originálu díla uměleckého, je povinen oznámit takový prodej příslušnému kolektivnímu správci nejpozději do konce měsíce ledna kalendářního roku následujícího po roce, v němž se prodej uskutečnil. Oznámení podle předcházející věty musí obsahovat specifikaci prodaných originálů uměleckých děl a informaci o skutečné prodejní ceně. Odměna je splatná na základě vyúčtování kolektivního správce ve lhůtě, která nesmí být kratší než 30 dnů, nedohodnou-li se kolektivní správce a obchodník jinak.

Příloha č. 2

Směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2001/84/ES

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/84/ES
ze dne 27. září 2001

o právu na opětný prodej ve prospěch autora originálu
uměleckého díla

EVROPSKÝ PARLAMENT A RADA EVROPSKÉ UNIE,

s ohledem na Smlouvu o založení Evropského společenství, a
zejména na článek 95 této smlouvy,

s ohledem na návrh Komise [1],

s ohledem na stanovisko Hospodářského a sociálního výboru
[2],

v souladu s postupem stanoveným v článku 251 Smlouvy [3] a
ve smyslu připojeného textu schváleného dohodovacím
výborem dne 6. června 2001,

vzhledem k těmto důvodům:

(1) V oblasti autorského práva je právo na opětný prodej
nepřevoditelným a nezczitelným právem, které požívá autor
originálu výtvarného díla či plastiky, na hospodářskou účast
při opětných prodejkch daného díla.

(2) Právo na opětný prodej je právem tvůrčí povahy, které
autoru/umělci umožňuje získat úhradu za opětné převody díla.
Předmětem práva na opětný prodej je hmotné dílo, a to nosič,
ve kterém je chráněné dílo vyjádřeno.

(3) Právo na opětný prodej má za cíl zajistit autorům
výtvarných děl a plastik podíl na hospodářském úspěchu
originálu jejich uměleckých děl. To pomáhá obnovit rovnováhu
mezi hospodářskou situací autorů originálů výtvarných děl a
plastik a dalších tvůrců, kteří těží z úspěšného využívání
svých děl.

(4) Právo na opětný prodej je nedílnou součástí autorského
práva a představuje základní výsadu autorů. Zavedení
takového práva ve všech členských státech uspokojuje
potřebu poskytnout tvůrcům přiměřenou a jednotnou úroveň
ochrany.

(5) Podle čl. 151 odst. 4 Smlouvy přihlíží Společenství ve své
činnosti podle ostatních ustanovení Smlouvy ke kulturním
hlediskům.

(6) Bernská úmluva o ochraně literárních a uměleckých děl
stanoví, že právo na opětný prodej lze získat pouze tehdy,
dovolují-li to právní předpisy země, jejíž je autor státním
příslušníkem. Toto právo je proto nepovinné a podléhá
pravidlu vzájemnosti. Z judikatury Soudního dvora Evropských
společenství o uplatnění zásady nediskriminace stanovené
článkem 12 Smlouvy, viz rozsudek ze dne 20. října 1993 ve
spojených věcech C — 92/92 a C — 326/92 Phil Collins a
ostatní [4], vyplývá, že vnitrostátní předpisy obsahující doložku
o vzájemnosti nemohou sloužit k odprání práv, která se
vztahují na místní autory, státním příslušníkům jiného
členského státu. Používání takových ustanovení v rámci
Společenství odporuje zásadě rovného zacházení vyplývající
ze zákazu jakékoli diskriminace na základě státní příslušnosti.

(7) Proces internacionalizace trhu Společenství v oblasti
moderního a současného umění, který se nyní urychluje v
důsledku působení nové ekonomiky v právním rámci, kdy jen
málo zemí mimo Evropskou unii uznává práva na opětný
prodej, činí pro Evropskou unii nezbytným, aby v rámci své
mezinárodní politiky zahájila vyjednávání o povinné platnosti
čl. 14b Bernské úmluvy.

(8) Skutečnost, že tento mezinárodní trh existuje, spolu se
skutečností, že právo na opětný prodej chybí v několika
členských státech a že pravidla jednotlivých států, kde právo
na opětný prodej existuje, se značně liší, činí pro Evropské
společenství nezbytným, aby stanovilo dočasná opatření jak

pro vstup tohoto práva v platnost, tak pro jeho podstatné
obsahové úpravy, což zachová konkurenceschopnost
evropského trhu.

(9) V současné době vnitrostátní právní předpisy většiny
členských států právo na opětný prodej stanovují. Takové
právní předpisy, pokud existují, vykazují určité rozdíly,
zejména pokud jde o umělecká díla, na která se vztahují, za
která se vyplácejí autorské odměny a uplatňují sazby, o
transakce spojené s výplatou autorských odměn a o základ
pro jejich výpočet. Používání nebo nepoužívání takových práv
má významný dopad na soutěžní prostředí ve vnitřním trhu,
protože placení nebo neplacení autorských odměn na základě
práva na opětný prodej musí brát v úvahu každý, kdo chce
prodat umělecké dílo. Toto právo je tedy faktorem, který
přispívá k narušení hospodářské soutěže a k přesunům
prodejů v rámci Společenství.

(10) Takové rozdíly v existenci a používání práva na opětný
prodej členskými státy mají přímý negativní dopad na řádné
fungování vnitřního trhu s uměleckými díly ve smyslu článku
14 Smlouvy. V těchto případech představuje vhodný právní
základ článek 95 Smlouvy.

(11) Cíle Společenství stanovené Smlouvou zahrnují položení
základů stále těsnějšího spojení národů v Evropě, podporují
těsnější spolupráci členských států náležejících ke
Společenství a zajišťují hospodářský a společenský pokrok
společnými akcemi k odstraňování hranic, které Evropu
rozdělují. K tomuto cíli Smlouva stanoví zřízení vnitřního trhu,
který předpokládá zrušení překážek volného pohybu zboží,
volný pohyb služeb a svobodu usazování, předpokládá
zavedení takového systému, který zajistí, že se hospodářská
soutěž na společném trhu nenaruší. Harmonizace právních
předpisů členských států, pokud jde o právo na opětný prodej,
přispívá k dosažení těchto cílů.

(12) Šestá směrnice Rady (77/388/EHS) ze dne 17. května
1977 o harmonizaci právních předpisů členských států
týkajících se daní z obratu — Společný systém daně z přidané
hodnoty: jednotný základ daně [5] zavádí postupně systém
zdaňování ve Společenství, který platí mimo jiné i pro
umělecká díla. Opatření omezená na oblast daní nejsou
dostatečná k zabezpečení harmonického fungování trhu s
uměleckými díly. Tohoto cíle není možné dosáhnout bez
harmonizace v oblasti práva na opětný prodej.

(13) Stávající rozdíly v právních předpisech by měly být
odstraněny, pokud narušují fungování vnitřního trhu, a mělo
by být zabráněno vzniku nových rozdílů tohoto druhu. Není
potřeba bránit vzniku rozdílů nebo mu předcházet, pokud se
neočekává, že ovlivní fungování vnitřního trhu.

(14) Předpokladem řádného fungování vnitřního trhu je
existence podmínek hospodářské soutěže, které nejsou
narušeny. Existence rozdílů mezi vnitrostátními předpisy v
právu na opětný prodej vytváří narušení hospodářské soutěže
a přemísťování prodejů uvnitř Společenství a vede k
nerovnému zacházení s umělci podle toho, kde jsou jejich díla
prodávána. Zkoumaná záležitost proto vykazuje nadnárodní
aspekty, které nemohou být uspokojivě zvládnuty opatřeními
jednotlivých členských států. Nedostatek opatření
Společenství by byl v rozporu s požadavkem Smlouvy
napravit narušení hospodářské soutěže a nerovného
zacházení.

(15) S ohledem na rozsah rozdílů mezi vnitrostátními předpisy
je nutné přijmout harmonizační opatření k odstranění rozdílů
mezi právními předpisy jednotlivých členských států v
oblastech, kde by tyto rozdíly mohly vytvářet nebo udržovat
narušení hospodářské soutěže. Není však nutné
harmonizovat každé ustanovení právních předpisů členských
států v oblasti práva na opětný prodej, a pro ponechání

největšího možného prostoru pro vnitrostátní rozhodování stačí, bude-li harmonizace omezena na ta vnitrostátní ustanovení, která mají nejpříjemší dopad na fungování vnitřního trhu.

(16) Tato směrnice tedy plně odpovídá zásadám subsidiarity a proporcionality ve smyslu článku 5 Smlouvy.

(17) Podle směrnice Rady 93/98/EHS ze dne 29. října 1993 o harmonizaci doby ochrany autorského práva a určitých práv s ním souvisejících [6] běží doba ochrany autorských práv 70 let od autorovy smrti. Stejně období by mělo být stanoveno pro ochranu práv na opětný prodej. V důsledku toho mohou do rozsahu práv na opětný prodej spadat pouze originály děl moderního a současného umění. Avšak z toho důvodu, aby se členskými státy, které v době přijetí této směrnice zatím neuplatňují právo na opětný prodej ve prospěch umělců, umožnilo zařazení tohoto práva do jejich právních systémů a aby se rovněž umožnilo ziskově orientovaným provozovatelům v těchto členských státech přizpůsobit se postupně těmto právním úpravám při udržení životaschopnosti jejich podnikání, mělo by být dotyčným členským státem povoleno omezené přechodné období, během kterého se mohou rozhodnout nepoužívat právo na opětný prodej ve prospěch nabyvatelů práv po autorově smrti.

(18) Obsah práva na opětný prodej by měl být rozšířen na všech ny úkony opětného prodeje s výjimkou těch, které se uskutečňují přímo mezi osobami jednajícími jako soukromé osoby bez účasti profesionálního zástupce trhu s uměleckými díly. Toto právo by nemělo být rozšířeno na úkony opětného prodeje soukromými osobami muzeím, která nemají výdělečnou povahu a jsou přístupná veřejnosti. S ohledem na zvláštní postavení uměleckých galerií, které získávají umělecká díla přímo od autorů, by členské státy měly mít možnost vyjmout z práva na opětný prodej takový prodej děl, který se uskuteční do tří let od jejich získání. Při omezování těchto výjimek u opětného prodeje, při kterých prodejní cena nepřesáhne 10000 EUR, by měly být brány v úvahu také zájmy umělce.

(19) Mělo by být jasné, že harmonizace podle této směrnice se netýká originálů rukopisů spisovatelů a skladatelů.

(20) Účinná pravidla by měla být založena na již získaných zkušenostech s právem na opětný prodej na vnitrostátní úrovni. Je vhodné vypočítávat autorské odměny jako procentní podíl z prodejní ceny a ne jako přírůžku, kterou se zvyšuje původní hodnota díla.

(21) Kategorie uměleckých děl podléhajících právu na opětný prodej by měly být harmonizovány.

(22) Nepoužití odměny pod minimální spodní hranicí umožní vyhnout se ve srovnání se ziskem autora neúměrně vysokým nákladům na vybírání poplatků a na správu. V souladu se zásadou subsidiarity mohou členské státy stanovit nižší vnitrostátní spodní hranici, než je hranice Společenství, aby tak podpořily neznámé umělce. Vzhledem k nízkým částkám by tyto odchylky pravděpodobně neměly výrazný vliv na řádné fungování vnitřního trhu.

(23) Sazby stanovené různými členskými státy pro používání práva na opětný prodej se v současnosti značně liší. Účinné fungování vnitřního trhu s díly moderního a současného umění vyžaduje stanovit jednotné sazby v nejširší možné míře.

(24) Je žádoucí zavést systém postupného snižování sazeb pro jistá cenová pásma, s úmyslem uspokojit různé zájmy střetávající se na trhu s originály uměleckých děl. Je důležité snižovat riziko přesunu prodeje a obcházení pravidel Společenství v oblasti práva na opětný prodej.

(25) V zásadě by osobou, která má autorskou odměnu platit, měl být prodejce. Členské státy by měly mít možnost odchýlit se od této zásady, pokud se týká odpovědnosti za platby. Prodejcem je osoba nebo podnik, jehož jménem se obchod uzavírá.

(26) Mělo by být přijato ustanovení pro pravidelnou úpravu spodní hranice a sazeb. K tomuto účelu je vhodné pověřit Komisi úkolem podávat pravidelné zprávy o skutečném uplatňování práva na opětný prodej v členských státech a o dopadech na trh s uměleckými díly ve Společenství a popřípadě připravit návrhy na změnu této směrnice.

(27) Osoby, které jsou příjemci autorské odměny, musí být při respektování zásady subsidiarity přesně určeny. Není vhodné zasahovat prostřednictvím této směrnice do oblasti dědičného práva členských zemí. Nabyvatelé práv po autorovi však musí plně požívat výhod z práva na opětný prodej po jeho smrti, přinejmenším do doby uplynutí výše uvedeného přechodného období.

(28) Členské státy jsou odpovědné za úpravu výkonu práva na opětný prodej, zejména s přihlédnutím ke způsobu jakým je spravován. V tomto směru je jednou z možností správa prostřednictvím organizace pro kolektivní správu práv. Členské státy musí zajistit, aby tyto organizace pro správu kolektivních práv jednaly průhledným a účelným způsobem. Členské státy musí také zajistit, aby částky připadající autorům, kteří jsou státními příslušníky jiných členských zemí, byly skutečně vybírány a rozdělovány. Touto směrnicí nejsou dotčeny úpravy členských států v oblasti vybírání a rozdělování poplatků.

(29) Požívání práva na opětný prodej by mělo být omezeno na státní příslušníky Společenství stejně jako na zahraniční autory, jejichž země poskytují takovou ochranu autorům, kteří jsou státními příslušníky členských států. Členský stát by měl mít možnost rozšíření požívání tohoto práva i na zahraniční autory, kteří mají obvyklé místo pobytu v daném členském státě.

(30) Pro praktické zajištění účinného používání práva na opětný prodej v členských státech je třeba zavést vhodné postupy sledování obchodních transakcí. To zahrnuje také právo autora nebo jeho zplnomocněného zástupce obdržet všechny nezbytné informace od fyzické nebo právnické osoby odpovědné za vyplácení autorské odměny. Členské státy, které stanoví společnou správu práva na opětný prodej, mohou rovněž stanovit, aby k získávání informací byly oprávněny pouze subjekty odpovědné za tuto kolektivní správu.

PŘIJALY TUTO SMĚRNICI:

KAPITOLA I

OBLAST PŮSOBNOSTI

Článek 1

Předmět práva na opětný prodej

1. Členské státy stanoví ve prospěch autora originálu uměleckého díla právo na opětný prodej, vymezené jako nezczizitelné právo, kterého se nelze do budoucna vzdát, na autorskou odměnu založenou na prodejní ceně získané z jakéhokoli opětného prodeje díla následujícího po prvním převodu díla autorem.

2. Právo uvedené v odstavci 1 se vztahuje na všechny úkony opětného prodeje, jehož se účastní prodávající, kupující nebo zprostředkovatel profesionálního zástupce trhu s uměleckými díly, například aukční síně, umělecké galerie a obecně jakýkoli obchodník s uměleckými díly.

3. Členské státy mohou stanovit, že právo uvedené v odstavci 1 se nevztahuje na úkony opětného prodeje, pokud prodávající získal umělecké dílo přímo od autora méně než tři roky před daným opětným prodejem a kdy cena opětného prodeje nepřesahuje 10000 EUR.

4. Autorskou odměnu hradí prodávající. Členské státy mohou stanovit, že jedna z fyzických nebo právnických osob uvedených v odstavci 2, jiná než prodávající, je sama odpovědná nebo se s prodávajícím podílí na odpovědnosti za zaplacení autorské odměny.

Článek 2

Umělecká díla, na která se vztahuje právo na opětný prodej

1. Pro účely této směrnice se "originálem uměleckého díla" rozumí výtvarné dílo nebo plastika, jako jsou obrazy, koláže, malby, kresby, rytiny, tisky, litografie, sochy, tapiserie, keramika, sklo a fotografie za předpokladu, že jsou zhotoveny samotným umělcem, nebo jde o kopie, které se považují za originál uměleckého díla.

2. Kopie uměleckých děl, na které se vztahuje tato směrnice, které byly zhotoveny v omezeném počtu samotným autorem nebo pod jeho vedením, se pro účely této směrnice považují za originály uměleckých děl. Takové kopie musí být zpravidla

očíslvány, podepsány nebo umělcem jinak řádně prohlášeny za pravé.

KAPITOLA II

ZVLÁŠTNÍ USTANOVENÍ

Článek 3

Spodní hranice prodejní ceny

1. členské státy stanoví minimální prodejní cenu, od které jsou prodeje uvedené v článku 1 předmětem práva na opětný prodej.

2. Tyto minimální prodejní ceny nesmějí v žádném případě překročit 3000 EUR.

Článek 4

Sazby

1. Pro autorské odměny podle článku 1 se stanoví tyto sazby:

- 4 % z části prodejní ceny do 50000 EUR;
- 3 % z části prodejní ceny od 50 000,01 do 200000 EUR;
- 1 % z části prodejní ceny od 200 000,01 do 350000 EUR;
- 0,5 % z části prodejní ceny od 350 000,01 do 500000 EUR;
- 0,25 % z části prodejní ceny přesahující 500000 EUR.

Celková výše autorské odměny však nesmí převýšit 12500 EUR.

2. členské státy mohou odchýlně od odstavce 1 stanovit sazbu 5 % z prodejní ceny uvedené v odst. 1 písm. a).

3. Pokud by stanovená minimální cena byla nižší než 3000 EUR, členské státy rovněž stanoví sazbu platnou pro prodejní ceny do 3000 EUR; tato sazba nesmí být nižší než 4 %.

Článek 5

Základ pro výpočet

Prodejní ceny uvedené v článku 3 jsou ceny bez daně.

Článek 6

Osoby oprávněné k přijímání autorské odměny

1. Autorská odměna uvedená v článku 1 náleží autorovi díla a po jeho smrti podle čl. 8 odst. 2 nabyvatelům práv.

2. členské státy mohou stanovit povinnou nebo dobrovolnou kolektivní správu autorských odměn podle článku 1.

Článek 7

Státní příslušníci třetích zemí, kteří mají nárok na autorskou odměnu

1. členské státy stanoví, že autoři, kteří jsou státními příslušníky třetích zemí, a podle čl. 8 odst. 2 i jejich právní nástupci mají požívat práva na opětný prodej v souladu s touto směrnicí a právními předpisy dotyčného členského státu pouze tehdy, pokud země, jejímiž státními příslušníky autor a jeho oprávnění dědicové jsou, má právní předpisy umožňující ochranu práva na opětný prodej pro autory ze členských států a pro jejich právní nástupce.

2. Na základě informací poskytnutých členskými státy zveřejní Komise co nejdříve seznam třetích zemí, které splňují podmínku stanovenou v odstavci 1. Tento seznam se aktualizuje.

3. Pokud jde o ochranu práva na opětný prodej, může každý členský stát zacházet s autory, kteří nejsou jeho státními příslušníky, ale mají obvyklé místo pobytu v tomto členském státě, stejně jako se svými vlastními státními příslušníky.

Článek 8

Doba ochrany práva na opětný prodej

1. Doba ochrany práva na opětný prodej musí odpovídat době stanovené v článku 1 směrnice 93/98/EHS.

2. členské státy, které neuplatňují právo na opětný prodej (v den vstupu v platnost uvedený v článku 13), nemusí, odchýlně od odstavce 1, uplatňovat právo na opětný prodej ve prospěch nabyvatelů práv po smrti umělce po období nepřesahující den 1. ledna 2010.

3. členský stát, na který se vztahuje odstavec 2, může v případě potřeby po dobu dvou dalších let umožnit ziskově orientovaným provozovatelům tohoto členského státu, aby se

postupně přizpůsobili systému práva na opětný prodej a udrželi si hospodářskou životaschopnost předtím, než je nucen uplatňovat právo na opětný prodej ve prospěch nabyvatelů práv po smrti umělce. Dotyčný členský stát informuje Komisi nejpozději 12 měsíců před koncem období uvedeného v odstavci 2 s udáním důvodů, aby Komise po daných konzultacích mohla vydat své stanovisko do tří měsíců po obdržení takové informace. Pokud členský stát stanovisko Komise nerespektuje, musí do měsíce informovat Komisi a své rozhodnutí odůvodnit. Oznámení a odůvodnění členského státu a stanovisko Komise bude zveřejněno v Úředním věstníku Evropských společenství a postoupí se Evropskému parlamentu.

4. V případě úspěšného dovršení mezinárodních jednání o rozšíření práva na opětný prodej na mezinárodní úrovni předloží Komise během období uvedeného v čl. 8 odst. 2 a 3 příslušné návrhy.

Článek 9

Právo na informace

členské státy zajistí, aby po dobu tří let po opětném prodeji mohly oprávněné osoby podle článku 6 požadovat od jakéhokoli profesionálního zástupce trhu s uměleckými díly uvedeného v čl. 1 odst. 2 sdělení jakýchkoli informací nezbytných pro zajištění platby autorské odměny za opětný prodej.

KAPITOLA III

ZAVĚREČNÁ USTANOVENÍ

Článek 10

Přechodné ustanovení

Tato směrnice se vztahuje na všechny originály uměleckých děl uvedených v článku 2, která jsou ke dni 1. ledna 2006 ještě chráněná právními předpisy členských států v oblasti autorského práva nebo k uvedenému dni splňují kritéria pro ochranu podle ustanovení této směrnice.

Článek 11

Doložka o přezkumu

1. Komise předloží Evropskému parlamentu, Radě a Hospodářskému a sociálnímu výboru nejpozději do 1. ledna 2009 a každé čtyři roky poté zprávu o provádění a účincích této směrnice, přičemž věnuje zvláštní pozornost konkurenceschopnosti trhu Společenství s moderním a současným uměním, zejména z hlediska postavení Společenství ve vztahu k relevantním trhům, které nepoužívají právo na opětný prodej, nepodporují uměleckou tvořivost a nemají řídicí postupy v členských státech. Přezkoumá zejména dopady směrnice na vnitřní trh a účinek zavádění práva na opětný prodej v těch členských státech, které je před vstupem této směrnice v platnost ve vnitrostátních právních předpisech nepoužívaly. Komise popřípadě předloží návrhy úprav minimální spodní hranice a sazeb autorské odměny, aby vzala v úvahu změny v uvedeném odvětví, návrhy týkající se maximální částky stanovené v čl. 4 odst. 1 a jakékoli další návrhy, které považuje za nezbytné pro podporu účinnosti této směrnice.

2. Zřizuje se kontaktní výbor. Skládá se ze zástupců příslušných orgánů členských států. Zasedá z podnětu předsedy nebo na žádost delegace některého členského státu a předsedá mu zástupce Komise.

3. Úkolem výboru je:

- organizovat konzultace k otázkám vyplývajícím z uplatňování této směrnice,

- usnadňovat výměnu informací mezi Komisí a členskými státy o vývoji na trhu s uměleckými díly ve Společenství.

Článek 12

Provedení směrnice

1. členské státy uvedou v účinnosti právní a správní předpisy nezbytné pro dosažení souladu s touto směrnicí nejpozději do 1. ledna 2006. Neprodleně o nich uvědomí Komisi.

Tato opatření přijatá členskými státy musí obsahovat odkaz na tuto směrnici nebo musí být takový odkaz učiněn při jejich úředním vyhlášení. Způsob odkazu si stanoví členské státy.

2. Členské státy sdělí Komisi znění vnitrostátních právních předpisů, které přijmou v oblasti působnosti této směrnice.

Článek 13

Vstup v platnost

Tato směrnice vstupuje v platnost dnem vyhlášení v Úředním věstníku Evropských společenství.

Článek 14

Určení

Tato směrnice je určena členskými státy.

V Bruselu dne 27. září 2001.